

DOMSTOLENS DOM
30. april 1996 *

I sag C-308/93,

angående en anmodning, som Centrale Raad van Beroep (Nederlandene) i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank

mod

J. M. Cabanis-Issarte,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 2 og 3 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6),

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene D.A.O. Edward, J.-P. Puissochet og G. Hirsch samt dommerne G.F. Mancini,

* Processprog: nederlandsk.

F.A. Schockweiler, J.C. Moitinho de Almeida, P.J.G. Kapteyn, C. Gulmann, J.L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm og M. Wathelet (refererende dommer),

generaladvokat: G. Tesauo

justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank ved advokat E. H. Pijnacker Hordijk, Amsterdam

— den nederlandske regering ved juridisch adviseur A. Bos, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent D. Gouloussis og B. J. Drijber, Kommissions Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 21. september 1994,

efter at der er afsagt kendelse om genåbning af retsforhandlingerne den 27. juni 1995,

efter at skriftlige spørgsmål fra Domstolen er blevet besvaret af:

— Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank ved advokat E. H. Pijnacker Hordijk, Amsterdam

- den nederlandske regering ved A. Bos

- den tyske regering ved Oberregierungsrat B. Kloke, Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtiget

- den franske regering ved directeur des affaires juridiques M. Perrin de Brichambaut, Udenrigsministeriet, sous-directeur C. de Salins, samme ministeriums direction des affaires juridiques, og secrétaire des affaires étrangères C. Chavance, samme sted, som befuldmægtigede

- den østrigske regering ved Legationsrätin C. Stix-Hackl, Forbundsudenrigsministeriet, som befuldmægtiget

- Det Forenede Kongerige ved M. S. Braviner, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, bistået af Barrister P. Watson

- Kommissionen ved B. J. Drijber,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 22. november 1995 af Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank ved advokat E. H. Pijnacker Hordijk, af den nederlandske regering ved assistent-juridisch adviseur M. A. Fierstra, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, af den franske regering ved C. Chavance og directeur adjoint J. F. Dobelle, Udenrigsministeriets direction des affaires juridiques, som befuldmægtiget, af Det Forenede Kongerige ved M. S. Braviner og P. Watson og af Kommissionen ved D. Gouloussis og B. J. Drijber,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 29. februar 1996,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved dom af 3. juni 1993, indgået til Domstolen den 7. juni 1993, har Centrale Raad van Beroep i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 2 og 3 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6, herefter »forordning nr. 1408/71«).
- 2 Spørgsmålene er blevet rejst under en tvist mellem fru Cabanis-Issarte og Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (direktionen for den kompetente nederlandske socialsikringsinstitution, herefter »SVB«) vedrørende fastsættelsen af satsen for bidraget for en frivillig forsikringsperiode i henhold til Algemene Ouderdomswet (den nederlandske lov om almindelig aldersforsikring, herefter »AOW«).
- 3 Fru Cabanis-Issarte, der er fransk statsborger, er efterlevende ægtefælle til en vandrede arbejdstager, som ligeledes var fransk statsborger. I november 1948 bosatte parret sig i Nederlandene på grund af ægtemandens erhverv. I oktober 1960 vendte ægtefællerne tilbage til Frankrig. I november 1963 bosatte de sig på ny i Nederlandene, hvor de boede indtil juli 1969, det år, da hr. Cabanis nåede pensionsalderen. På denne dato vendte ægtefællerne endeligt tilbage til Frankrig, hvor hr. Cabanis døde i oktober 1977.
- 4 Fra den 1. januar 1957, datoen for AOW's ikrafttræden, til oktober 1960 var fru Cabanis-Issarte »obligatorisk forsikret« i henhold til AOW i kraft af, at hun boede på nederlandsk område. Under ægtefællernes ophold i Frankrig fra den 20. oktober 1960 til den 12. november 1963 var hun tilsluttet i henhold til AOW i kraft af de

frivillige bidrag, som hendes ægtefælle betalte. Derefter blev hun igen »obligatorisk forsikret« i henhold til AOW som bosiddende i Nederlandene indtil sin endelige tilbagevenden til Frankrig den 15. juli 1969.

5 For perioden forud for AOW's ikrafttræden, fra den 23. november 1948 til den 31. december 1956, var fru Cabanis-Issarte forsikret i henhold til den nederlandske lovgivning i medfør af AOW's overgangsbestemmelser, sammenholdt med bestemmelserne i afsnit H i bilag V til forordning nr. 1408/71, som tilpasset ved akten vedrørende tiltrædelsesvilkårene og tilpasningerne af traktaterne i forbindelse med Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongeriges tiltrædelse (EFT Særlig udgave, 27.3.1972, s. 14).

6 Afsnit H, punkt 2, litra a), c) og e), indeholdt således en række regler om ligestilling, som gav mulighed for en sådan dækning. Reglerne lød således:

»a) Som forsikringsperioder tilbagelagt efter nederlandsk lovgivning om almindelig aldersforsikring anses også perioder før den 1. januar 1957, i hvilke en berettiget person, der ikke opfylder betingelserne for, at nævnte perioder kan ligestilles med forsikringsperioder, efter sit fyldte 15. år har været bosat på nederlandsk område, eller i hvilke han har haft lønnet beskæftigelse i Nederlandene for en arbejdsgiver i nævnte land, mens han var bosat på en anden medlemsstats område.

(...)

c) For så vidt [angår] en gift kvinde, hvis mand er berettiget til en pension efter nederlandsk lovgivning om almindelig aldersforsikring, anses også perioder, i hvilke hun før sit fyldte 65. år har været gift med den pågældende mand og har været bosat på en eller flere medlemsstats område, som forsikringsperioder, for så vidt de pågældende perioder falder sammen med forsikringsperioder, som

hendes mand har tilbagelagt i henhold til nævnte lovgivning, og med perioder, der vil være at medregne i medfør af litra a).

(...)

- e) For så vidt angår en kvinde, som har været gift, og hvis mand har været omfattet af nederlandsk lovgivning om aldersforsikring, eller anses for at have tilbagelagt forsikringsperioder i medfør af reglerne i litra a), finder bestemmelserne i litra c) og d) tilsvarende anvendelse.

(...)

- 7 Fra han blev pensioneret i februar 1969 og indtil sin død i oktober 1977 modtog hr. Cabanis en »pension for gifte personer«, som blev beregnet på grundlag af ovennævnte forsikringsperioder, som de to ægtefæller havde tilbagelagt. I løbet af denne periode kunne fru Cabanis-Issarte, som fyldte 65 år i maj 1974, ikke personligt gøre krav på en pension i henhold til AOW, idet hendes beskyttelse som gift kvinde i henhold til denne ordning, som den var gældende på det pågældende tidspunkt, udelukkende blev sikret gennem den pension, der blev udbetalt til hendes mand.
- 8 Efter sin ægtefælles død kunne fru Cabanis-Issarte derimod fra den 1. april 1978 gøre krav på en selvstændig ret til »pension for ugifte personer« i henhold til AOW. SVB nedsatte imidlertid denne pension med et beløb svarende til de 29 år, i hvilke fru Cabanis-Issarte ikke havde været forsikret i henhold til ordningen, nemlig perioden fra hendes fyldte 15. år (13.5.1924) og indtil den dato, hvor ægtefællerne første gang bosatte sig i Nederlandene (23.11.1948) og perioden fra datoen for deres endelige tilbagevenden til Frankrig (15.7.1969) og indtil fru Cabanis-Issarte fyldte 65 år (13.5.1974).

- 9 For den sidstnævnte periode foreslog SVB fru Cabanis-Issarte at indbetale frivillige bidrag. Ved afgørelse af 7. juli 1980 fastsatte SVB bidraget for denne frivillige forsikring til den maksimale sats i henhold til artikel 2, stk. 1, i kongelig anordning af 24. februar 1961 (Stb. 56), som bestemmer følgende:

»Præmien andrager for hvert i perioden beliggende fulde kalenderår det beløb, som en forsikret højst kan være forpligtet til at betale i henhold til Algemene Ouderdomswet for det pågældende år.«

- 10 Denne bestemmelse gælder dog ikke for nederlandske statsborgere, som i henhold til artikel 2, stk. 2, i den kongelige anordning af 1961 skal betale et lavere bidrag, idet præmien

»for hvert i perioden beliggende fulde kalenderår, for hvilket han over for Sociale Verzekeringsbank kan godtgøre, at dette er gunstigere for ham, [andrager] samme procentsats af hans indkomst i det pågældende kalenderår, som ifølge Algemene Ouderdomswet's artikel 28 gælder for dette år, dog mindst 5% af det beløb, som en forsikret højst kan være forpligtet til at betale for det pågældende år ifølge denne lov«.

- 11 Artikel 3 i kongelig anordning af 22. december 1971 (Stb. 798) indeholder bestemmelser svarende til de nævnte, blot med den forskel, at den sidstnævnte kongelige anordning ligeledes henviser til Algemene Weduwen-en Wezenwet (den nederlandske lov om almindelig forsikring for enker og for børn, der har mistet begge forældre eller en af dem).

- 12 Fru Cabanis-Issarte indbragte SVB's afgørelse om at fastsætte de bidrag, der skulle betales i henhold til den frivillige forsikring, til den maksimale bidragssats for Raad van Beroep, Amsterdam.
- 13 Ved dom af 2. februar 1987 gav Raad van Beroep, Amsterdam, sagsøgeren medhold. Retten fandt navnlig, at »forordning (EØF) nr. 1408/71 finder anvendelse på sagsøgeren i henhold til bestemmelserne i artikel 2, og at hun i henhold til forordningens artikel 3 er omfattet af bestemmelserne om frivillig betaling af bidrag på samme betingelser som nederlandske statsborgere«.
- 14 Ifølge artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 finder denne anvendelse »på arbejdstagere (...), som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, og som er statsborgere i en af disse stater (...), samt på deres familiemedlemmer og efterladte«.
- 15 Artikel 3, stk. 1, bestemmer, at »personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af denne forordning, har de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere, medmindre andet følger af særlige bestemmelser i denne forordning«.
- 16 SVB ankede dommen til Centrale Raad van Beroep, som bl.a. fandt, at en person som fru Cabanis-Issarte, hvis hun havde boet i Nederlandene i perioden fra den 15. juli 1969 til den 13. maj 1974, fortsat ville have været obligatorisk forsikret som bosiddende, og at bidraget, til forskel fra den frivillige forsikring, ikke ville være blevet fastsat til den maksimale sats.

- 17 Da Centrale Raad van Beroep nærrede tvivl med hensyn til indholdet af de rettigheder, som fru Cabanis-Issarte kunne udlede af forordning nr. 1408/71, udsatte retten sagen og stillede Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Finder forordning (EØF) nr. 1408/71 — ifølge forordningens artikel 2 — i tilfælde som det foreliggende anvendelse på en person som indstævnte, herunder princippet om ligebehandling, som omhandlet i forordningens artikel 3,
- a) fordi hun må betragtes som en berettiget person i henhold til kriterierne i afsnit H, punkt 2, litra a), i bilag V til forordningen (således som dette bilag var nummereret på tidspunktet for den anfægtede afgørelse)?
- b) fordi hun må betragtes som familiemedlem eller (til sidst) efterladt, som omhandlet i forordningens artikel 2, på grund af den omstændighed, at hun i henhold til artikel 9 i den dagældende kongelige anordning af 24. februar 1961 har været (med-)forsikret på grundlag af præmiebetaling i henhold til den frivillige forsikring for hendes daværende ægtefælle (for perioden 20.10.1960 — 12.11.1963)?
- c) fordi hun må betragtes som familiemedlem eller efterladt på grund af den omstændighed, at det må antages, at punkt 2, litra e), i ovennævnte bilags afsnit H, sammenholdt med punkt 2, litra c), finder anvendelse på hende for den sidstnævnte periode, men også derudover?
- 2) Kan det antages, at der i tilfælde som det foreliggende som følge af udøvelsen af retten til fri bevægelighed går sociale sikringsfordele tabt, således at formålet med EØF-traktatens artikel 48 til og med 51 ikke vil blive nået, og i så fald, hvad er konsekvenserne heraf for den i denne sag omhandlede betingelse om statsborgerskab for at opnå præmienedsættelse?»

Det første spørgsmål

- 18 Den forelæggende rets første spørgsmål går i det væsentlige ud på, om artikel 2 og 3 i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en vandrende arbejdstagers efterladte ægtefælle kan påberåbe sig dem med henblik på fastsættelsen af bidrags-satsen for en frivillig forsikringsperiode, som er tilbagelagt i henhold til den medlemsstats alderspensionsordning, på hvis område arbejdstageren har haft beskæftigelse.
- 19 Det følger af fast retspraksis siden dommen af 23. november 1976 (sag 40/76, Kermaschek, Sml. s. 1669), at en arbejdstagers familiemedlemmer i henhold til artikel 2 i forordning nr. 1408/71 kun kan gøre krav på afledte rettigheder, dvs. rettigheder som er erhvervet i egenskab af en arbejdstagers familiemedlem.
- 20 SVB, de medlemsstater, der har afgivet indlæg, og Kommissionen er samstemmende af den opfattelse, at en vandrende arbejdstagers efterladte ægtefælle ifølge denne retspraksis ikke kan påberåbe sig artikel 3 i forordning nr. 1408/71 med henblik på fastsættelsen af satsen for det bidrag for en frivillig forsikringsperiode, der skal erlægges for at kunne opnå en alderspension, når retten til en sådan ydelse ikke er en afledt ret, som er erhvervet i egenskab af en arbejdstagers familiemedlem eller efterladte, men en selvstændig ret, som er erhvervet uafhængigt af enhver familiemæssig tilknytning til en arbejdstager.
- 21 I denne forbindelse bemærkes, at artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 som afgrænser den af forordningen omfattede personkreds, angår to klart adskilte persongrupper: arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende på den ene side og deres familiemedlemmer og efterladte på den anden side. De førstnævnte skal for at være omfattet af forordningen være statsborgere i en medlemsstat, statsløse eller flygtninge bosat på en medlemsstats område; derimod gælder der ingen nationalitetsbetingelse for familiemedlemmer til eller efterladte efter arbejdstagere, der er fællesskabsstatsborgere, for at forordningen skal kunne finde anvendelse på dem.

- 22 Sondringen mellem på den ene side arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende og på den anden side deres familiemedlemmer eller efterladte er afgørende for det personelle anvendelsesområde for en lang række bestemmelser i forordning nr. 1408/71, hvoraf nogle udelukkende finder anvendelse på arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende.
- 23 Således kan en fællesskabsarbejdstagers ægtefælle ikke under henvisning til sin egenskab af arbejdstagerens familiemedlem gøre krav på at være omfattet af bestemmelserne i artikel 67-71 i forordning nr. 1408/71, hvis hovedformål kun er at samordne rettigheder til ydelser ved arbejdsløshed, som i henhold til medlemsstaternes nationale lovgivninger udbetales til arbejdstagere, der er statsborgere i en medlemsstat, og ikke til deres familiemedlemmer.
- 24 Dette var tilfældet i den nævnte Kermaschek-dom. Fru Kermaschek, der var jugoslavisk statsborger, stillede krav om at være omfattet af bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 om sammenlægning af forsikrings- eller beskæftigelsesperioder for at få ret til ydelser ved arbejdsløshed. Hun kunne herved ikke påberåbe sig sin egenskab af arbejdstager i Tyskland, fordi hun var statsborger i et tredjeland. Hun kunne heller ikke påberåbe sig sin egenskab af ægtefælle til en tysk arbejdstager, fordi de pågældende fællesskabsbestemmelser udelukkende fandt anvendelse på arbejdstagere.
- 25 Det sagsforhold, der er indbragt for den forelæggende ret i denne sag, er imidlertid anderledes. Fru Cabanis-Issarte kræver nemlig at være omfattet af ligebehandlingsprincippet i artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 med henblik på fastsættelsen af bidragssatsen for en frivillig forsikringsperiode, der er tilbagelagt i henhold til nederlandsk lovgivning, og som skal supplere en obligatorisk forsikringsperiode, der er tilbagelagt i henhold til samme lovgivning.
- 26 Det bemærkes imidlertid, at artikel 3, stk. 1, »medmindre andet følger af særlige bestemmelser i denne forordning«, tillægger »personer, der er bosat på en medlemsstats område«, og som er omfattet af bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 ret til ligebehandling ved anvendelse af medlemsstaternes lovgivninger om social sikring, uden at der i bestemmelsen sondres mellem, om den pågældende er arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, henholdsvis en sådan persons

familiemedlem eller efterladte ægtefælle. Det skal tilføjes, at enhver fravigelse af ligebehandlingsprincippet i henhold til en af de bestemmelser i forordningen, som der henvises til i artikel 3, stk. 1, under alle omstændigheder skal være objektivt begrundet, da det grundlæggende forbud mod forskelsbehandling i artikel 3, stk. 1, på området for social sikring ellers ville miste sit indhold.

- 27 I denne forbindelse bemærkes først, at fru Cabanis-Issarte i sin egenskab af efterladt ægtefælle til en vandrende arbejdstager i henhold til artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 er omfattet af forordningens personelle anvendelsesområde, dernæst at den alderspension, som SVB udbetaler til fru Cabanis-Issarte, henhører under sikringsgrenen »ydelse ved alderdom«, som er nævnt i artikel 4, stk. 1, litra c), i forordning nr. 1408/71 og endelig, at der ikke er nogen bestemmelse i forordningen, navnlig i afsnit III, kapitel 3, »Alderdom og dødsfald (pensioner)«, der indeholder særlige bestemmelser for forskellige kategorier af ydelser, som udelukker, at artikel 3, stk. 1, anvendes til fordel for en arbejdstagers efterladte ægtefælle med hensyn til betingelserne for tildeling af en pension baseret på frivillige bidrag.
- 28 Det følger af det foregående, at fru Cabanis-Issarte opfylder betingelserne for, at artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 finder anvendelse på hende.
- 29 Det bemærkes imidlertid, at Domstolen i en række domme, som er afsagt efter Kermaschek-dommen, har antaget, at et medlem af en vandrende arbejdstagers familie ikke under henvisning til artikel 2 og 3 i forordning nr. 1408/71 kan gøre krav på, under ligebehandling med indlændinge, at få tildelt en social sikringsydelse i henhold til opholdsstatens lovgivning, fordi den udbetales i kraft af en selvstændig ret og ikke på grund af den pågældendes status som familiemedlem til en arbejdstager, og at Domstolen herved ikke først har fastslået, om der findes særlige bestemmelser i forordningen, der er til hinder for anvendelsen af artikel 3, stk. 1 (jf. dom af 6.6.1985, sag 157/84, Frascogna, Sml. s. 1739, af 20.6.1985, sag 94/84, Deak, Sml. s. 1873, af 17.12.1987, sag 147/87, Zaoui, Sml. s. 5511, af

8.7.1992, sag C-243/91, Taghavi, Sml. I, s. 4401, og af 27.5.1993, sag C-310/91, Schmid, Sml. I, s. 3011).

- 30 Men hvis en arbejdstagers ægtefælle, som, efter at have ledsaget denne til en anden medlemsstat, beslutter sig for at vende tilbage til sin hjemstat enten sammen med denne eller efter hans død, ikke kunne påberåbe sig reglen om ligebehandling med hensyn til udbetaling af visse ydelser i henhold til den seneste beskæftigelsesstats lovgivning, ville det have negative indvirkninger på arbejdstagernes og selvstændige erhvervsdrivendes frie bevægelighed, som fællesskabsbestemmelserne om samordning af de nationale lovgivninger om social sikring er et led i. Det ville nemlig være i strid med disse bestemmelseres formål og ånd at fratage en vandrende arbejdstagers eller selvstændig erhvervsdrivendes ægtefælle eller efterladte fordelene ved forbuddet mod forskelsbehandling ved udbetaling af ydelser ved alderdom, som den pågældende ville have kunnet gøre krav på, under ligebehandling med indlændinge, såfremt vedkommende var forblevet i opholdsstaten.
- 31 Desuden må det fastslås, at sondringen mellem selvstændige rettigheder og afledte rettigheder, som Domstolen har anvendt i de domme, der er nævnt i præmis 29, kan have til følge, at der gøres indgreb i det grundlæggende krav i fællesskabsretsordenen, som den ensartede anvendelse af disse regler udgør, ved at gøre deres anvendelighed på borgerne afhængig af, om der i henhold til den nationale lovgivning, der gælder for de pågældende ydelser, er tale om en selvstændig rettighed eller en afledt rettighed i henhold til de nærmere bestemmelser i den nationale sociale sikringsordning.
- 32 Disse nærmere bestemmelser kan endog føre til, at de pensionsrettigheder, der er optjent i løbet af forsikrings- eller bopælsperioder, som tages i betragtning ved beregningen af pensionen, med henblik på udbetaling af en alderspension i henhold til en enkelt medlemsstats lovgivning betegnes som selvstændige rettigheder eller afledte rettigheder alt efter den pågældende periode. Dette gælder, som generaladvokaten har fremhævet i punkt 15 i sit forslag til afgørelse af 29. februar 1996, i fru

Cabanis-Issarte's tilfælde, idet hun i henhold til den nederlandske lovgivning for nogle forsikringsperioders vedkommende har erhvervet pensionsrettigheder i sin egenskab af en vandrende arbejdstagers familiemedlem, men for andre perioder som en selvstændig rettighed.

33 Det skal tilføjes, at en sådan sondring mellem selvstændige rettigheder og afledte rettigheder, som Kommissionen har anført, har en tendens til at blive udvisket i de nationale sociale sikringsordninger på grund af en tendens til at udvide den sociale sikringsdækning til at gælde i alle tilfælde.

34 Under disse omstændigheder giver den udelukkelse fra at være omfattet af den grundlæggende regel om ligebehandling, som for en vandrende arbejdstagers eller selvstændig erhvervsdrivendes efterladte ægtefælle vil følge af sondringen mellem selvstændige rettigheder og afledte rettigheder, Domstolen anledning til at begrænse rækkevidden af den retspraksis, som følger af Kermaschek-dommen, til alene at omfatte de omstændigheder, der er beskrevet i præmis 23 og 24.

35 Som begrundelse for, at der på trods heraf i denne sag er sondret mellem selvstændige rettigheder og afledte rettigheder, har SVB og de medlemsstater, der har afgivet indlæg, i det væsentlige gjort gældende, at en sådan sondring, som giver mulighed for at afgrænse omfanget af de rettigheder, som henholdsvis arbejdstagerne og deres familiemedlemmer kan gøre krav på i henhold til forordning nr. 1408/71, følger af princippet om arbejdskraftens frie bevægelighed, som i første række angår de personer, der udøver eller har udøvet økonomisk virksomhed, og af hvis status de rettigheder er afledt, som fællesskabsretten tillægger deres familiemedlemmer.

36 Den nederlandske regering har navnlig anført, at ikke blot har fru Cabanis-Issarte aldrig arbejdet i den kompetente stat, men desuden er de pågældende rettigheder til ydelser knyttet til en periode, i hvilken den pågældende end ikke boede på denne stats område.

- 37 Denne argumentation kan ikke tiltrædes.
- 38 For det første bemærkes, at arbejdskraftens frie bevægelighed, som er garanteret ved traktatens artikel 48, indebærer en ret til integration i opholdsstaten, navnlig for arbejdstagerens familie, for at undgå negative indvirkninger på denne frihed i mangel heraf. I denne forbindelse bemærkes, at adgangen til ligebehandling, navnlig med hensyn til sociale fordele, som er fastsat i artikel 7, stk. 2, i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968 II, s. 467), således som den er blevet anerkendt i fast retspraksis til fordel for arbejdstagerens familiemedlemmer, har samme formål og udgør en væsentlig faktor ved integrationen i opholdsstaten.
- 39 Dernæst bemærkes med hensyn til anvendelsen af nationale lovgivninger om social sikring på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, at der i traktatens artikel 51 er pålagt Rådet den opgave at vedtage de foranstaltninger vedrørende social tryghed, der er nødvendige for at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed (jf. bl.a. domme af 26.10.1995, sag C-481/93, Moscato, Sml. I, s. 3525, præmis 27, og sag C-482/93, Klaus, Sml. I, s. 3551, præmis 21).
- 40 Forordning nr. 1408/71 indeholder med henblik herpå en række bestemmelser, som bl.a. har til formål, ved teknikker og fremgangsmåder, der varierer alt efter den pågældende sociale sikringsgren, at undgå, at en arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende, som har udøvet sin ret til fri bevægelighed, og som efter at have nået pensionsalderen beslutter at vende tilbage til sit hjemland, samt en sådan persons familiemedlemmer mister sociale sikringsfordele, som de ville have kunnet gøre krav på, hvis de var forblevet i den seneste beskæftigelsesstat.
- 41 I det foreliggende tilfælde står det fast, at fru Cabanis-Issarte, som er fransk statsborger, aldrig har haft arbejde, men har ledsaget sin ægtefælle under hele dennes

erhvervsforløb i Nederlandene. Under disse omstændigheder er det på grund af hendes mands udøvelse af retten til fri bevægelighed, at hun har fået tillagt ret til at bosætte sig sammen med ham på nederlandsk område og dermed har kunnet optjene pensionsrettigheder i henhold til den nederlandske lovgivning, såvel for bopælsperioderne i Nederlandene som for bopælsperioderne i Frankrig, enten på grund af sin mands frivillige forsikring eller en personlig frivillig forsikring.

42 Det er herved klart, at den i hovedsagen omtvistede frivillige forsikringsperiode nødvendigvis har til formål at supplere de obligatoriske forsikringsperioder, som fru Cabanis-Issarte havde tilbagelagt i Nederlandene, fordi hun boede i Nederlandene sammen med sin mand, der var vandrede arbejdstager.

43 Det følger af det foregående, at i modsætning til, hvad bl.a. SVB og den nederlandske regering har anført, er fru Cabanis-Issarte's situation med hensyn til den frivillige forsikringsperiode, ved hvis optjening SVB har nægtet hende de samme nedsettelse af bidrag som dem, der gives til indlændinge, omfattet af fællesskabsreglerne om arbejdskraftens frie bevægelighed, navnlig af forbuddet mod forskelsbehandling på området for social sikring i artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, som angår såvel arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende som deres familiemedlemmer.

44 På baggrund af det foregående skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 2 og 3 i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at de kan påberåbes af en vandrede arbejdstagers efterladte ægtefælle med henblik på fastsættelsen af bidragssatsen for en frivillig forsikringsperiode, der er tilbagelagt i henhold til den medlemsstats alderspensionsordning, på hvis område arbejdstageren har udøvet sin beskæftigelse.

Det andet spørgsmål

- 45 I betragtning af det svar, der er givet på det første spørgsmål, er det ikke fornødent at behandle eller besvare det andet spørgsmål.

Dommens tidsmæssige virkning

- 46 Såvel SVB som de medlemsstater, der har afgivet indlæg for Domstolen, er af den opfattelse, at såfremt Domstolen måtte revidere sin praksis, som den kommer til udtryk i Kermashek-dommen, bør de tidsmæssige virkninger af dommen begrænses. Der er i denne forbindelse i det væsentlige blevet henvist til de alvorlige følger, som dommen ville få for finansieringen af de sociale sikringsordninger, og til, at der er tale om en radikal ændring af retspraksis.
- 47 Selv om de medlemsstater, der har afgivet indlæg, ikke har været i stand til, selv tilnærmelsesvis, at vurdere de økonomiske følger af det svar, der er givet på det første spørgsmål, forhindrer tvingende retssikkerhedshensyn, at retsforhold, som er blevet endeligt afsluttet i overensstemmelse med Domstolens tidligere praksis, hvis rækkevidde begrænses ved denne dom, på ny anfægtes.
- 48 Under disse omstændigheder bør det bestemmes, at denne dom ikke kan påberåbes til støtte for krav vedrørende ydelser i tilknytning til perioder, der ligger forud for datoen for dens afsigelse, undtagen for så vidt angår personer, som før denne dato har anlagt sag eller indgivet tilsvarende klage.

Sagens omkostninger

- 49 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske, den tyske, den franske og den østrigske regering, af Det Forenede Kongerige og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Centrale Raad van Beroep ved dom af 3. juni 1993, for ret:

- 1) Artikel 2 og 3 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983, skal fortolkes således, at de kan påberåbes af en vandrende arbejdstagers efterladte ægtefælle med henblik på fastsættelsen af bidragsatsen for en frivillig forsikringsperiode, der er tilbagelagt i henhold til den medlemsstats alderspensionsordning, på hvis område arbejdstageren har udøvet sin beskæftigelse.

2) Denne dom kan ikke påberåbes til støtte for krav vedrørende ydelser i tilknytning til perioder, der ligger forud for datoen for dens afsigelse, undtagen for så vidt angår personer, som før denne dato har anlagt sag eller indgivet en tilsvarende klage.

Rodríguez Iglesias

Edward

Puissochet

Hirsch

Mancini

Schockweiler

Moitinho de Almeida

Kapteyn

Gulmann

Murray

Jann

Ragnemalm

Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. april 1996.

R. Grass

G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær

Præsident